

Düzoğulları Ailesi'nin Mal Varlıklarının Müsaderesinde Halet Efendi ve Adamlarının Roller ve Kazanımları

Azize Fatma Çakır

Önde gelen Osmanlı bürokratlarının haneleri ve güç ağıları müsadere vakalarında da karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma, Darphane'de kuyumcubaşılık, ifrazcıbaşılık gibi önemli roller üstlenen Ermeni Düzoğulları Ailesi'nin mal varlıklarının 1819'da müsaderesi sırasında Halet Efendi ve kapı halkı ile diğer adamlarının oynadıkları rollere ve elde ettikleri maddi kazançlara odaklanacaktır. Rikab-ı Hümayun kethüdalığı ve nişancılık gibi farklı görevler üstlenmesine rağmen asıl gücünü II. Mahmud'un danışmanı olmasından alan Halet Efendi, idam edildiği 1822 senesine kadar döneminin en nüfuzlu bürokratlarından biri olarak kalmış ve kendisine çok etkin bir hane ve güç ağı kurmuştur. Düzoğulları Ailesi'ne ait müsadere kayıtları, Halet Efendi ve sarrafı Hezekiel Gabbay gibi birçok adamının bu müsaderenin icrasında aktif bir rol oynadıklarını ve bu sayede hatırı sayılır bir zenginleşme elde ettiklerini göstermektedir. Halet Efendi, Düzoğulları'na yönelik idamların ve müsaderenin karar sürecinde yönlendirici bir rol oynarken sarrafı Hezekiel ise müsadere edilen mal varlıklarının satışından sorumlu kılınmıştır. Bu sayede, müzayede yolu ile satışa çıkarılan Düzoğulları'nın emval, emlak ve mücevher gibi kıymetli eşyalarının büyük kısmı Halet Efendi'nin kendi kapı halkı (sarrafı, hazinedarı, katibi, çukadarı vesaire), Fener Sistemi içindeki adamları ve merkezi bürokrasideki adamları tarafından satın alınmıştır. Bu vakanın kayıtları, müsadere uygulamaları sırasında servet birikiminin nasıl el değiştirdiğini daha detaylı anlamak için kapı halkı ve network analizleri ile prosopografik yaklaşımın gerekli olduğunu önermektedir.